

Chci se s vámi zamyslet nad něčím tak samozřejmým, že se nad tím zřídka pozastavíme, totiž nad modlitbou. Dvě jsme slyšeli od stolu Páně. První byla Jonášova modlitba z hlubin moře, druhá Ježíšova modlitba v zahradě Getsemane. K těm připojme ještě modlitbu Páně podle Matouše [6,9-13], tentokrát v překladu bratří ekumenických, kde čteme, *Otče náš, jenž jsi v nebesích, buď posvěceno Tvé jméno. Přijď Tvé království. Staň se Tvá vůle jako v nebi, tak i na zemi. Náš denní chléb – či možná zítřejší, tedy chléb příštího věku – dej nám dnes, a odpusť nám naše viny, jako i my jsme odpustili těm, kdo se provinili proti nám. A nevydej nás na pospas zkoušce, ale vysvobod' nás od zlého.* Tolik je slov Písma.

{

Tedy modlitba. Ta byla vždy zárukou pravosti víry. V modlitbě se lidé nejzjevněji střetávají s Bohem. Bůh člověka oslovuje, člověk se otevírá. Vylévá těžkosti svého života, přijímá Boží milost. Všechna slova o víře by bez toho přímého styku nebyla než naše řečičky – a náš skutečný život by zůstal bohapustý.

To vyznáváme, snad i věříme. Jenže skutečnost je poněkud odlišná. Přiznejme si, modlitba je v dnešní společnosti tak trochu trapná. Návštěva neví, jak se chovat, když se hostitelé před jídlem skloní k modlitbě. Trapně se cítíme i my. Tak raději jen zazpíváme „Čeho třeba Bůh nám dá...“ či modlitbu raději vynecháme. Pak už i když jíme sami. Jako bychom si nebyli jistí, jak na to.

Třeba to *Otče náš, kterýž jsi v nebesích...* Snadno se to říkalo našim předkům. Ti si svět představovali se vši samozřejmostí jako trojpatrový. Ten náš je svět náš vezdejší. O patro níž, tak sto metrů pod zemí, je peklo, kam se propadnou duše hříšných do věčných muk. Tak asi tisíc metrů výš je nad oblaky nebičko, kde hospodaří Panenka Maria s andělíčky a všem svatým předsedá dobrotivý stařík Bůh Otec. Pak bylo snadné přivřít oči a představit si, že přednášíme své prosby Bohu Otci, docela jako vrchnosti na zámku.

I dnes je to hřejivá metafora. Víme, že když se modlím *Otče náš*, bezděky zapomenou na přikázání, abych neučinil sobě rytiny ani jiného podobenství. Bůh se mi vybaví jako pan otec ze mlýna mého dětství, kde s koňmi jezdí jeho Syn, vyučený tesař, a přítomnost Ducha svatého prostupuje celou scénou jako vůně akátů. Je to krásná a útěšná představa.

Jenže jsem člověk jednadvacátého století. Nemohu v sobě potlačit vědomí, že Bůh není starý mlynář, že není muž ani žena. To nejsou než metafory, do kterých odívám skutečnost posvátna, se kterou se v modlitbě setkávám. Rudolf Otto ji podobně oděl slovy *mysterium tremendum et fascinans*, tajemno hrůzné a vábné. Jenže jak mám *hrůznému a vábnému tajemnu* přednést prosbu, abych tu zkoušku udělal aspoň na dva? Nebo úzkostnou prosbu, aby armády Varšavské smlouvy nepřekročily hranici? Věci přece mají svůj běh! Bůh jej ustavil. Nemůže do něj zasahovat jen tak na něčí přání.

Jednou, kdysi dávno, jsem jako mladičkový student bohosloví sklouznul do návyků lidové zbožnosti. Tehdy se mi svěřovala starší sestra s bolestí nesmyslné ztráty. Její dcera zemřela i s dvěma dětmi při čelné srážce s opilým řidičem. Jen nejmladší jako zázrakem přežil. Tehdy mi z mé hlouposti vyklouzlo něco, jak ho měl Pán Bůh rád. Podívala se na mě očima, které se dodnes snažím zapomenout, „A jeho sestry Pán Bůh rád neměl?“

Věřím, že Bůh miluje své stvoření, že stojí na straně života proti smrti. Jenže statistiky pojišťoven prokazují, že mezi nehodovostí věřících a nevěřících není znatelný rozdíl. Do plynu šli rovnoměrně věřící a nevěřící. Mezi sebou to rádi popíráme, abychom svého Boha ospravedlnili. Jenže svět vymýšlet výmluvy pro Pána Boha nepotřebuje. Řeší to prostě: vzdává se víry. Modlitba nefunguje, jak bychom si to rádi představovali.

{

Nemá smyslu předstírat, že tomu tak není. Pokud víru chápeme jako automat na splnění přání, víra opravdu neodpovídá na Jobovu otázku. Je to však problém víry – nebo naivního pojetí modlitby? Možná je na místě otázka, co vlastně děláme, když se modlíme?

Především vystupujeme ze zaneprázdněnosti tímto světem a otevíráme se jinému rozměru, ať už si jej představíme jako starého mlynáře či jako *mysterium tremendum et fascinans*. Když mohu stát – či klečet, či ležet – před Bohem, vyznat i jen malou část sebe, bez výmluv a bez výčitek, osvobodí se od potřeby předstírat a vstupují do *svobody slávy dětí Božích*. Nejspíš to znáte. Leč pokud ne, zkuste to, až budete večer usínat. Vyprávějte Bohu něco o sobě. Nepředstírejte, nevysvětľujte, jen vyprávějte. Zprvu to jde ztěžka: modlitba je návyková činnost. Leč pokud máme vstoupit do přítomnosti posvátna – či jiným slovy, pokud se máme modlit – je třeba začít. *Otče náš...*

A jak dál? Ježíš předvádí svým učedníkům, jak se to dělá. Všimněte si, že z šesti proseb jeho modlitby se jen jediná týká těch potřeb, které nám připadají tak naléhavé – a ta je až čtvrtá v pořadí. *Náš denní chléb dej nám dnes.* Ani tady modlitba nežádá o nějaký zvláštní zákrok. Prosí jen, aby náš vezdejší život mohl pokračovat. Ne, aby Bůh zasáhnul do běhu věcí, jen aby jej svou přítomností udržoval v chodu. Je to modlitba za svět, ne žádost o splnění přání - a ani ta nestojí na prvním místě.

Na tom stojí prosba, *Posvěť se jméno tvé*, či ekumenicky, *bud' posvěceno tvé jméno*. Je to prostě lichocení panovníkovi? Sotva. *Svěcením* věřící odedávna ustavovali posvěcené ke zvláštním úkolům. Když řekneme, *posvěť se jméno tvé*, říkáme, *Budiž nám tvé jméno svaté*. Bud' nám Bohem – a přijmi nás jako svůj lid. Je to prosba na hony vzdálená od proseb za prospěch u zkoušky. Jde v ní o uspořádání kosmu a o místo člověka v něm.

Pak druhá prosba: *Přijď království tvé*. Ta navazuje bezprostředně na prosbu *Bud' nám Bohem*. Totiž pro lid kočovný *království* neznamena určité území, nýbrž určité kralování, určitou vládu. Ve druhé prosbě prosíme, abychom dovedli žít podle Boží vlády, Božích pravidel. A to nemusí být až po smrti. To může být už v tomto světě. Už teď se můžeme osvobodit od pokřivení světa a žít podle Božích pravidel. O to prosíme v Ježíšově druhé prosbě.

Ta třetí prosba, *bud' vůle tvá*, není jen opakování prosby o kralování Boží. Tady prosíme *Staň se Tvá vůle naší vůlí*, abychom se nejen řídili Boží vůlí, nýbrž přijímali ji za svou. Když se modlíme, *staň se Tvá vůle i na zemi*, zahrnujeme do své modlitby i tu čtvrtou prosbu o to, aby dál byla setba, aby dál byly žně. Ztotožňujeme se se Stvořitelovou vůlí pro tento svět.

Zdávalo se nám samozřejmé, že napřesrok přijde jaro, léto, zima. To bylo, než jsme si osvojilo hrůznou moc ničit Boží stvoření a nedbát mezi únosnosti ani své počtosti, ani své náročnosti. Není divu, že prosbu o chléb náš vezdejší následuje prosba o nápravu našeho vztahu s Bohem a s boží stvořením. *Odpusť nám naše viny*. Nedopusť následky naší nezodpovědnosti!

Je to vůbec myslitelné? Ano, odpuštění je možné – pokud sami odpustíme. Pokud se vzdáme nároku ublížených, kterým je vše dovoleno. Pokud neodpustíme, zůstáváme v zajetí viny. Ta pátá prosba nás upozorňuje, že tak nikterak nevstoupíme do království nebeského. Prosba *odpusť nám* je neodlučitelná od prosby *jakož i my odpouštíme*.

Ta šestá prosba, *neuvod' nás v pokušení* – či ekumenicky, nevydej nás zkoušce – vyžaduje něco víc, doznání vlastní slabosti. Dokud nepřiznáme svoji nedostatečnost, nemůžeme prosit Boha o pomoc, o vysvobození od zlého. Teprve přiznáním viny a doznáním své slabosti se nám otevírá cesta k pomoci Boží. Tak se potřebujeme modlit – odpusť nám, jako jsme odpustili, nedej nás na pospas zkoušce, sám nás vysvobod' od zlého. Taková modlitba neselhává.

{

Jenže ... nepatří poslední slovo přece jen Jóbovi? Nemyslím té naivní pohádce o muži zkoušeném a odměněném za věrnost. Závažný je ten teologický rozbor příběhu zla, které s výsměchem drtí člověka. Co když navzdory všemu Bůh nevyslyší upřímnou modlitbu dobrého člověka?

O tom hovoří Ježíšova modlitba z Getsemane. *Odejmi ode mne tento kalich...* Z Ježíšových slov vyznívá hrůza strašlivé smrti. Stejně usilovně se modlili evangelíci, když čekali na smrt ve věznici v Berlíně. Usilovně se modlili, a Bůh je nevyslyšel. Tak se modlili i židé v Osvětimi, i katoličtí kněží v pracovních táborech. A Bůh je nevyslyšel. Nevyslyšel ani úpěnlivou prosbu Ježíšovu.

Slyšel jsem to mnohokrát – nemohu věřit v Boha, který nezasáhnul. Je to tak lidské! Jenže Ježíš svou prosbu podmiňuje slovy, *ne má, nýbrž tvá vůle se staň*. Středem není člověk s bohem jako pomocníčkem. Středem je Bůh a jeho vůle. Nejtěžší zkouška víry je důvěra, že ač se stalo to nemyslitelné a nepřijatelné, je to vše v dobrých rukou. Důvěra, že děj se co děj, je tak dobře. Udělám vše, aby se tak nestalo, ze všech sil budu zápasit o jiný výsledek. Leč dojde-li k tomu, co prostě nemohu přijmou, přesto řeknu, dobře je tak, je to v rukou Božích.

Byl bych toho sám schopen? Nevím, a tak se jen úpěnlivě modlím a zvu vás, povstaňte, prosím, a modlete se se mnou,

Bože mocný, Bože milostivý, nedopusť, nevydej nás na pospas zkoušce. Odpusť nám naše viny a dej nám sílu modlit se, jak tu se modlíme, *bud' vůle tvá* – a věřit, že děje se vůle tvá, jako v nebi, tak i na zemi. *AMEN*